

Εισήγηση του **Θ-Ρ Ματίκα**, υπεύθυνου του Τομέα Χωροταξικού Σχεδιασμού του ΟΘ
στο FOROUM που έγινε στην Θεσσαλονίκη στις 16-2-2002 με τίτλο

Παραγωγικό Σύστημα και Ανταγωνιστικότητα

στο πλαίσιο υλοποίησης του Στρατηγικού Σχεδίου για την βιώσιμη ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης

Κυρίες και Κύριοι

Λόγω του λίγου χρόνου που έχω στην διάθεσή μου, η παρουσίαση των θεμάτων θα είναι απόλυτα σχηματική και παρακαλώ συγχωρέστε με γι' αυτό.

Τα Στρατηγικά Σχέδια Ανάπτυξης των πόλεων, προέκυψαν σχετικά πρόσφατα, τόσο στον διεθνή χώρο όσο και κυρίως στην Ε.Ε. για να ικανοποιήσουν μια έκδηλη ανάγκη.

Ποια είναι αυτή η ανάγκη τελείως σχηματικά;

Η διατήρηση και η βελτίωση των εισοδημάτων των κατοίκων και των κοινωνικών παροχών και υποδομών που προσφέρονται σ' αυτούς, μέσω της προσέλκυσης επενδύσεων και εδρών επιχειρήσεων στα πλαίσια ενός έντονα ανταγωνιστικού διεθνούς περιβάλλοντος. Η ανάγκη αυτή οδήγησε σε ανταγωνισμό πόλεων ή μητροπολιτικών περιοχών.

Ήτοι από την παλιά γνωστή σχέση, πόλη προς ενδοχώρα, σχέση εκμετάλλευσης από την πρώτη προς την δεύτερη, σχέση συγκρουσιακή αλλά και κάποιες φορές σχέση συνεργασίας, και περνώντας από πολλά αντίστοιχα στάδια και αφού ήδη προσπεράσαμε την σχέση περιφέρεια προς περιφέρεια μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ή καλύτερα την συνεργασία μεταξύ περιφερειών, εις βάρος άλλων για την απόκτηση πλεονεκτήματος, βρισκόμαστε σήμερα μπροστά σε μία ακήρυχτη, αλλά όχι λιγότερο ουσιαστική, σύγκρουση μεταξύ μητροπολιτικών περιοχών

Οι προσπάθειες για ισόρροπη ανάπτυξη, προσπάθειες υπαρκτές και αξιόλογες, δεν μπόρεσαν μέχρι σήμερα και δεν είμαι καθόλου αισιόδοξος ότι θα το καταφέρουν αύριο, λόγω μη επαρκών μέσων, να εξουδετερώσουν αυτήν την σχέση ανταγωνιστικότητας, με δεδομένο ότι κανείς δεν είναι διατεθειμένος να απενεργοποιήσει τα πλεονεκτήματα που διαθέτει.

Απόρροια της παραπάνω ανταγωνιστικής σχέσης είναι τα Στρατηγικά Σχέδια Ανάπτυξης, με στόχο την ένταση της ανταγωνιστικότητας της πόλης και της ενδοχώρας της ώστε να αποκτήσει πλεονέκτημα έναντι των άλλων στην προσέλκυση επενδύσεων και εδρών επιχειρήσεων ως κέντρα λήψης αποφάσεων, κέντρα παραγωγής γνώσης, καινοτομίας και ανάπτυξης.

Ένα Στρατηγικό Σχέδιο στην, ας μου επιτραπεί η έκφραση, κλασσική του μορφή, δομείται από την συμμετοχή, συνεργασία, και συναίνεση τριών παραγόντων. Ειδικότερα:

Ας φαντασθούμε ένα ισόπλευρο τρίγωνο. Στην μία κορυφή βάζουμε τους πολιτικούς εκφραστές της Διοίκησης και της Αυτοδιοίκησης. Στην δεύτερη κορυφή τους εκπροσώπους των εργοδοτών. Τέλος στη τρίτη τους εκπροσώπους των εργαζομένων. Οι συναινετικές κατά το δυνατόν ή και συμβιβαστικές αποφάσεις αυτών των τριών πόλων εξουσίας, οδηγούν στις επιλογές, που όλες μαζί και εφ' όσον είναι συμβατές μεταξύ τους, συγκροτούν ουσιαστικά το στρατηγικό σχέδιο.

Ακούσαμε στις προσυνεδριακές διαδικασίες ότι έχουν συνταχθεί πολλά Στρατηγικά Σχέδια. Θα μου επιτρέψετε να διαφωνήσω. Η μόνη μελέτη που έγινε στον Ελλαδικό χώρο ως συμβολή και επιμένω στην λέξη συμβολή στο Στρατηγικό Σχέδιο έγινε με πρωτοβουλία του ΟΘ για να δούμε όλοι μας τι μορφή μπορεί να έχει ένα Στρατηγικό Σχέδιο για την Θεσσαλονίκη.

Αλλά φυσικά η απαραίτητη σ' όλα τα στάδια αλλά και στην επιλογή της διαδικασίας σύνταξης του Στρατηγικού συναίνεση, δεν υπήρχε και όχι μόνο αυτό, δεν υπήρξαν εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων ούτε καν απόψεις.

Συνεπώς σύμφωνα με όσα προανέφερα, εσείς θα αποφασίσετε μέσω ποιών δομών, διαδικασιών, συναινέσεων και συμβιβασμών θα συνταχθεί και συνεχώς θα προσαρμόζεται και θα αναθεωρείται το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης.

Και εδώ θα κάνω μία παρένθεση. Ήδη από τον τίτλο του εγχειρήματος διαπιστώνετε ότι δεν αναφερόμαστε στο Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Θεσσαλονίκης αλλά στο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης. Πράγμα που σημαίνει ότι ήδη μιλάμε για μια σημαντική εκτροπή από την κλασσική έννοια του Στρατηγικού, που συνοπτικά προανέφερα. Πράγμα το οποίο επιβεβαιώνεται και από το πλήθος των φορέων που κλήθηκαν και συμμετείχαν στις μέχρι σήμερα διεργασίες.

Η ισχύς επιβολής των στόχων και των επιλογών του Στρατηγικού βασίζεται στην συναίνεση των τριών διευρυμένων πόλων εξουσίας. Είναι προφανές ότι το Στρατηγικό Σχέδιο είναι ουσιαστικά άτυπο, δηλαδή μη θεσμοθετημένο, όπως άτυπες θα είναι και οι δομές συγκρότησής του.

Μία πρόταση δομής, βρίσκεται και στο τεύχος με τίτλο «Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης Θεσσαλονίκης» που έχει σταλεί σ' όλους σας, στην σελίδα 9. Μ' αυτό το θέμα εξ' άλλου πιστεύω ότι θα ασχοληθούμε ιδιαίτερα και στο τελικό φόρουμ, έχοντας υπόψη μας όλοι και τις γραπτές απόψεις όλων μας.

Από το σύνολο των παραπάνω είναι νομίζω εμφανές ότι ένα Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης δεν είναι ένα σχέδιο ανταγωνιστικό, ή ακυρωτικό του θεσμοθετημένου χωροταξικού σχεδιασμού και των επιλογών του, όπως είναι το Ρυθμιστικό Σχέδιο Θεσσαλονίκης, αλλά εξειδικεύει, αναδιαρθρώνει και προσαρμόζει τους αναπτυξιακούς στόχους του τελευταίου, κάθε φορά σε σχέση με την υπάρχουσα συγκυρία, τις δυνατότητες και τις συναινέσεις.

Είναι προφανές ότι οι προωθούμενες από τον ΟΘ ρυθμίσεις με έντονη χωρική διάσταση, όπως επί παραδείγματι αυτή της ΖΟΕ της Περιαστικής και ειδικότερα οι χρήσεις γης και οι όροι και περιορισμοί δόμησης, σχετίζονται άμεσα με βασικές αναπτυξιακές επιλογές, στα πλαίσια βέβαια της αειφορίας και της βιωσιμότητας.

Η δημιουργία ζωνών καινοτομίας, ουσιαστικά είναι αναπτυξιακή επιλογή, όχι όμως με ενεργητικό χαρακτήρα, όπως θα ήταν η αντίστοιχη επιλογή σ' ένα Στρατηγικό Σχέδιο. Ήτοι δια του Χωροταξικού Σχεδιασμού δίνεται η δυνατότητα εγκατάστασης και ανάπτυξης επιχειρήσεων στραμμένων στην καινοτομία, ενώ δια του Στρατηγικού η ίδια επιλογή αποτελεί στόχο κοινό και δέσμευση όλων μας για ενίσχυση αυτού του Τομέα.

Η δημιουργία συναινέσεων και συμβιβασμών δεν είναι εύκολη υπόθεση, ας ξεκινήσουμε από ένα θέμα στο οποίο φαίνεται να υπάρχει ευρύτατη συναίνεση. Αναφέρομαι στην Θεσσαλονίκη μητρόπολη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Δυστυχώς τεκμηριωμένα δεν γνωρίζουμε, ούτε τα συγκριτικά πλεονεκτήματα ούτε κυρίως τα μειονεκτήματα της Θεσσαλονίκης σε σχέση με άλλες πόλεις, που εκ των πραγμάτων διεκδικούν αντίστοιχο ρόλο στο κέντρο ή στην περιφέρεια της Βαλκανικής. Παράδειγμα: Τεργέστη, Βιέννη, Βουκουρέστι, Μόναχο, Βελιγράδι, Σόφια, Κωνσταντινούπολη και γιατί όχι Αθήνα.

Πρόταση που κατατέθηκε από τον Τομέα Χωροταξικού Σχεδιασμού, εδώ και τουλάχιστον 7 χρόνια, για να προωθήσει ο ΟΘ διερεύνηση του θέματος, μπήκε στις ελληνικές καλένδες. Αλλά πέρα από αυτό ας ρίξουμε μια ματιά στο θέμα:

Μητρόπολη δεν σημαίνει αναγκαστικά συγκέντρωση πληθυσμού. Σημαίνει έδρα φορέων διεθνούς ακτινοβολίας, έδρα επιχειρήσεων, σημαίνει παραγωγή γνώσης και αξιοποίησή τόσο αυτής όσο και των στελεχών, σημαίνει κέντρο πολιτισμού αλλά πάνω απ' όλα σημαίνει κέντρο λήψης αποφάσεων σ' όλα τα επίπεδα. Παράδειγμα:

Ποιες θα είναι οι κινήσεις μας για την αντιμετώπιση της ανεργίας εδώ στην Θεσσαλονίκη; Οι δικές μας όχι των άλλων. Καθήκον της κυβέρνησης είναι η λήψη μέτρων σε πανελλαδικό επίπεδο. Σήμερα οι θέσεις απασχόλησης που δημιουργούνται στον τριτογενή απλά αναπληρώνουν όσες χάνονται στον ίδιο τομέα. Οι θέσεις που χάνονται στον δευτερογενή δεν αναπληρώνονται. Ποια στρατηγική για μείωση της ανεργίας τοπικά εδώ στην Θεσσαλονίκη θα ακολουθήσουμε;

Τα παραπάνω θέματα μας οδηγούν νομοτελειακά σ' ένα άλλο μεγάλο θέμα, αυτό της μητροπολιτικής διοίκησης γιατί δεν νοείται μητρόπολη χωρίς κάποιας μορφής διοίκηση. Σημειώνω ότι σε καμία χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν συμπίπτουν τα μοντέλα διοίκησης μητροπολιτικών περιοχών. Συνεπώς πρέπει μόνοι μας να βρούμε τι ταιριάζει στην πόλη μας και να συμφωνήσουμε σ' αυτό.

Να μια ακόμη τεράστια ευκαιρία συναίνεσης, όχι φυσικά στο πλαίσιο αναπαραγωγής του εθνικού κεντρικού μοντέλου, που είναι εξ' άλλου απόλυτα σεβαστό, αλλά μητροπολιτική διοίκηση ικανή αν όχι να πραγματώσει τους στόχους του στρατηγικού σχεδιασμού αλλά ικανή να προωθήσει τις προϋποθέσεις που θα υποβοηθήσουν την πραγμάτωσή τους.

Άνοιξα όλα τα θέματα αυτά όχι για να σας απογοητεύσω αλλά για να δείξω πόσο ο δρόμος είναι μακρύς δύσκολος και επίπονος. Δυστυχώς στην παρούσα συγκυρία δεν υπάρχουν εύκολες λύσεις.

Είμαστε υποχρεωμένοι να δημιουργήσουμε δομές – συγκλίσεις - συναινέσεις τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο Κεντρικής Μακεδονίας ώστε να μην βρεθούμε στο περιθώριο μιας Ευρώπης εντονότατα ανταγωνιστικής που προσπαθεί και η ίδια να μην μείνει στο περιθώριο της ανάπτυξης.

Μιας ανάπτυξης όμως που θα εντάσσεται στα πλαίσια της αειφορίας της βιωσιμότητας και του σεβασμού των δικαιωμάτων και ιδιαιτεροτήτων όλων μας.

Θ-Ρ Ματίκας
Αρχιτέκτων Μηχανικός
Δρ Πολεοδομίας - Χωροταξίας